

Welkom in Hamburg

AANKOMST IN HAMBURG 3

WAT U NIET MAG MISSEN 4

HOOGTEPUNTEN VAN MICHELIN 6

HAMBURG IN 3 DAGEN 8

Het stadhuis
van Hamburg

© foto-select/iStock

Hamburg bouwde zijn haven uit op de Elbe. Hier de iconische Landungsbrücken in het district Sankt Pauli.

© Canadastock/Stock

AANKOMST IN HAMBURG

Met het vliegtuig

De **luchthaven** van Hamburg (HAM - ☎ 040 50 75 0 - www.hamburg-airport.de) is praktisch en aangenaam, en ligt dicht bij het centrum. Er zijn twee terminals waar alle benodigde dienstverlening aanwezig is.

Onder de terminal zorgt **trein S1** (S-Bahn) om de 10 min. voor een verbinding tussen de luchthaven en het Hauptbahnhof (centraal station), Jungfernstieg of Altona.

Reistijd: 25 min., prijs € 3,30 (of inbegrepen bij de Hamburg Card).

⚠ **Attentie** bij de terugkeer: de trein wordt vaak gesplitst bij Ohlsdorf.

Let erop dat u in een rijtuig stapt dat naar de luchthaven gaat en niet naar Poppenbüttel.

Het traject per **taxi** tussen de luchthaven en het centraal station (ca. 25 min.) kost € 25/30.

🕒 'Met het vliegtuig', blz. 13.

Met de trein en de bus

Hebt u ervoor gekozen om met de trein of de bus naar Hamburg te reizen, dan komt u aan in het **centraal station** (Hauptbahnhof), vanwaar treinen en metro's de volledige agglomeratie bedienen.

🕒 'Met de trein', blz. 12.

Internationale bussen komen aan bij het **busstation ZOB**, in de onmiddellijke omgeving van het treinstation (U Hauptbahnhof Süd).

🕒 'Met de bus', blz. 12.

Openbaar vervoer

Treinen (S-Bahn), metro's (U-Bahn), bussen, trams en boten zorgen ervoor dat u elk hoekje van de uitgestrekte agglomeratie kunt bereiken. Zonder de **Hamburg Card** (🕒 *hiernaast*) kost een ticket (eenzelfde ticket voor elke vorm van transport) € 1,60; € 6,40 voor 9 uur; € 7,70 voor een dag.

🕒 *Voor meer informatie over de tarieven en het net, zie 'Openbaar vervoer', blz. 16.*

Ook de **fiets** is een interessant alternatief om zich in deze vlakke stad te verplaatsen.

🕒 'Fietsen', blz. 15.

HAMBURG CARD

1 (€ 10,50) tot 5 d. (€ 41,90) *geldig. Ze geeft gratis toegang tot het openbaar vervoer van het HVV-net (Hamburger Verkehrsverbund) en geeft korting bij 150 bezienswaardigheden en locaties. Zo geniet u een voordeeltarief bij musea en bezichtigingen per bus of per boot (🕒 blz. 19-20). Online verkrijgbaar of bij het Toeristenbureau (🕒 blz. 21), bij verschillende hotels, aan de automaten, bij de HVV-kantoren en bij reisbureaus (Reisebüros).*

WAT U NIET MAG MISSEN

Onze favoriete 'mooiste plekjes'

Elbphilharmonie ★★★
Vouwkaart E7 - 🚶 blz. 50

Hamburger Kunsthalle ★★★
Vouwkaart G5 - 🚶 blz. 37

Speicherstadt ★★
Vouwkaart E67 - 🚶 blz. 45

Internationales Maritimes Museum ★★
Vouwkaart G7 - 🚶 blz. 48

5

Chilehaus★★

Vouwkaart G6 - 📍 blz. 40

6

Friedhof Ohlsdorf★★

Buiten de vouwkaart - 📍 blz. 64

7

Sankt Pauli★

Vouwkaart C7-6-CD5 - 📍 blz. 52

8

Blankenese★

Buiten de vouwkaart - 📍 blz. 68

HOOGTEPUNTEN VAN MICHELIN

♥ **Langs de oevers van de Alster lopen** over een afstand van 8 km om eventueel wat calorieën te verbranden, maar vooral om te genieten van de parken, de elegante villa's en het uitzicht op de klokkentorens van de stad. 📍 blz. 30.

♥ **De immense afmetingen van de haven van Hamburg bewonderen** aan boord van een pendelboot of tijdens een toeristische rondvaart en verbaasd staan bij de aanblik van de kades, sporen, kranen, bakstenen, containers en boten in alle maten die hier op,

onder en naast elkaar lijken te bestaan. 📍 blz. 57.

♥ **De muren horen praten in Sankt Pauli en Sternschanze**, waar huizen schuilgaan onder tijdelijke boodschappen in de vorm van graffiti, tags, stickers en allerhande affiches. 📍 blz. 52 en 59.

♥ **Een geschiedenisles bijwonen op de 'Museumroute'**, waarbij u kennismaakt met de mooiste musea van de stad met zowel werk van grote meesters als van jonge beloften uit de hedendaagse kunst. 📍 blz. 36.

♥ **De passie van de Hamburgers delen** voor een avond 'diner en opvoering', waarbij lekker tafelen gecombineerd wordt met een leuke voorstelling (concert, musichall, theater) in de Elbphilharmonie, de Laeiszhalle, het Theater im Hafen en op tal van andere locaties. 📍 blz. 43, 50 en 93.

♥ **Op zoek gaan naar geluk in het Karolinnenviertel**, een trendy en kosmopolitische microwijk die bestaat uit een paar kleurrijke straten met originele winkeltjes. 📍 blz. 59.

♥ **Naar Planten un Blomen trekken**, een botanische tuin op een steenworp afstand van het stadhuis. Maak u klaar voor een reis van Japan tot de Middellandse Zee. 📍 blz. 60.

♥ **De vlaggen met doodshoofden zien wapperen** en de doelpunten toejuichen op *Song 2* in de Südtribüne van het Millerntor-Stadion van Sankt Pauli

De vismarkt van Sankt Pauli

©bluejayphoto/iStock

'Planten un Blumen' betekent 'Pflanzen und Blumen' in het Low German-dialect. Het park is 47 hectare groot.

terwijl u een wedstrijd bijwoont van een van de meest gedreven voetbalclubs ter wereld. blz. 54.

♥ **Instappen aan boord van honderden treintjes in Miniatur Wunderland**, die zelden te laat komen en nooit staken en langs prachtige schaalmodellen met minutieuze details rijden. blz. 46.

♥ **Te voet de loop van de Elbe volgen** tussen Blankenese en St. Pauli, langs parken en stranden, weelderige villa's en met bloemen versierde hutjes, opmerkelijke musea en het aangename Altona... met onderweg tal van restaurants bij het water. blz. 65.

♥ **Opnieuw op krachten komen** (om terug ter keren naar uw hotel of de nacht verder te zetten in een club) en in gezelschap een broodje haring verorberen op de Fischmarkt, nadat u hebt kennisgemaakt met alle aspecten van het nachtleven van de Reeperbahn. blz. 52 en 56.

♥ **Heel Hamburg omarmen**, de haven, de verschillende wijken, de rivier en de groene zones, vanaf de top van de klokkentoren van de St. Michaeliskirche, de meest indrukwekkende van de stad, die zowel overdag als 's avonds geopend is. blz. 41.

HAMBURG IN 3 DAGEN

De eerste dag

► Ochtend

Begin de dag in het **oude stadscentrum**★ (blz. 28), waar opmerkelijke kantoorgebouwen en tal van kerken verspreid liggen rond de Alster, de kanalen en het enorme Rathaus.

► Lunchtijd

Maak kennis met de uitstekende, lokale gastronomie met een *Labskaus* of een gepaneerde vis bij **Daniel Wischer** (blz. 72).

► Na de middag

Bezichtig een of meerdere **musea**: **Schone Kunsten**★★★, **Kunsten en Ambachten**★ en **Deichtorhallen**★, drie musea langs de sporen van het immense **centraal station** (blz. 37). Eindig in schoonheid met een rondvaart op het **Alstermeer**★★★ (blz. 30).

► Avond

Duik onder in het nachtleven van **Sankt Pauli/Reeperbahn** (blz. 52)!

De tweede dag

► Ochtend

Is dit een zondag, sta dan vroeg op en trek naar de vismarkt (blz. 56) aan de Elbe. Of maak kennis met **HafenCity**★★ (blz. 47) en de **Elbphilharmonie**★★★ (blz. 50).

► Lunchtijd

Lunch in de piepkleine kroeg **Oberhafen Kantine** (blz. 75).

► Na de middag

Geef gehoor aan uw drang om te reizen

na een bezoek aan het **Internationales Maritimes Museum**★★ (blz. 48) of het **Miniatur Wunderland**★ (blz. 46) en sloop in voor een **havenrondvaart** (blz. 57). Maak in dit geval ook van de gelegenheid gebruik om de kleurrijke wijk **Sternschanze**★ (blz. 59) te door-kruisen en proef van de lekkernijen in brasserie **Ratsherrn**.

► Avond

Trakteer uzelf op een avondje 'diner en voorstelling' in een van de culturele tempels van de stad.

Oberhafen-Kantine, HafenCity

Langs de oevers van het Alstermeer

De derde dag

► Ochtend

Trek bij mooi weer met de metro naar **Blankenese**★ (blz. 68). Breng de dag door langs de Elbe: parken, stranden, musea in **Altona**★ (blz. 65)... Of ga op ontdekking in een van de parken ten noorden van de stad: **Planten un Blomen**★★ (blz. 60), **Stadtspark** of de **begraafplaats Ohlsdorf**★★ (blz. 64).

► Lunchtijd

Picknick op het strand of in het gras.

► Na de middag

Bezoek het **Museum für Hamburgische Geschichte**★ (blz. 43) en bewonder het adembenemende panorama vanaf de top van de **St. Michaeliskirche**★ (blz. 41). Eindig de middag met een paar uurtjes shoppen in de luxeuze

galerijen in het centrum of de originele winkels in de wijk **Karlinenviertel** (blz. 59).

► Avond

Trek voor een retrochic diner naar het elegante **Café de Paris** of zet koers naar Sternschanze voor een ontspannen, maar altijd geslaagd diner in **Bullerei** (blz. 76).

EEN DAGJE MEER

De stranden en eilanden in de Noordzee, de Hanzestad Lübeck, de kleine, historische plaatsjes Stade en Lünenburg, de weides langs de Elbe... Al deze sites zijn gemakkelijk te bereiken met de trein of per boot (blz. 69).

DE REIS VOORBEREIDEN

Formaliteiten

Documenten – Een nationale identiteitskaart of een geldig paspoort volstaan. Inwoners van de Europese Unie hebben geen visum nodig.

Geldzaken

De munteenheid is de **euro**.

Visakaarten worden niet overal aanvaard. In restaurants en winkels kan het handig zijn contant geld bij zich te hebben.

Zorg ook steeds voor muntjes van € 1 of € 2 voor de kluisjes in de musea (voor handtassen en grote voorwerpen, die strikt verboden zijn binnen de musea).

📍 'Banken', blz. 14.

Met de bus

Tussen Nederland of België en Hamburg moet u al snel rekenen op een reistijd van 6 tot 15 uur, afhankelijk van de plaats van vertrek en het aantal overstappen. Wie vroeg een plaatsje boekt kan genieten van voordelige tarieven. In Hamburg ligt het busstation **ZOB** in de onmiddellijke omgeving van het **Centraal Station** (U Hauptbahnhof Süd).

Flixbus – ☎ 01 76 36 04 12 - www.flixbus.nl. Onder meer vertrek vanuit Brussel en Amsterdam, soms rechtstreeks, soms met overstap.

Eurolines – ☎ 02 274 13 50 (België) of 088 076 17 00 (Nederland) - nl.eurolines.eu. Rechtstreekse

verbinding tussen Brussel en Hamburg. Geen rechtstreekse verbinding vanuit Nederland.

Met de trein

Het grote **Hauptbahnhof** (Centraal Station – **GS**) in het centrum sluit aan op de U-Bahn (metro) en de S-Bahn (voorstadstrein).

📍 'Aankomst in Hamburg', blz. 3.

LIJNEN

Wanneer u de hogesnelheidstreinen **Thalys**, **TGV** en **ICE** combineert met gewone treinen, dan kunt u naar Hamburg sporen vanuit Brussel (minstens 6,5 uur) of Amsterdam (minstens 5 uur) met minstens een of twee overstappen.

Informatie, tarieven en verkoop op: www.b-europe.com, www.nsinternationaal.nl en www.bahn.com/nl/.

© Andrey_kuzmin/Shutterstock

Hamburg Hauptbahnhof is met ca. 500.000 reizigers per dag het grootste en drukste station van Duitsland en het op één na drukste station van Europa.

Met het vliegtuig

De luchthaven van Hamburg, **Hamburg Airport/Flughafen Hamburg** (HAM - ☎ 040 50 75 0 - www.hamburg-airport.de) ligt op 6 km van het centrum.

📍 'Aankomst in Hamburg', blz. 3.

REGULIERE MAATSCHAPPIJEN

KLM – ☎ 020 4747 747 - www.klm.com. Verschillende vluchten per dag tussen Amsterdam en Hamburg (reistijd: 1 uur 5 min.).

Brussels Airlines – ☎ 0902 51 600 - www.brusselsairlines.com - 2 tot 3 vluchten per dag tussen Brussels Airport en Hamburg (reistijd: 1 uur 10 min.).

BUDGETMAATSCHAPPIJEN

Weet dat deze markt heel sterk varieert en dat bestemmingen vaak toegevoegd of juist geschrapt worden.

Eurowings – ☎ 0892 390 158 - www.eurowings.com. Rechtstreekse vluchten van Amsterdam naar Hamburg. Geen rechtstreekse vluchten vanuit België.

Seizoenen

Aangezien Hamburg dicht bij de zee ligt, heerst hier een wisselend klimaat en is de stad het hele jaar door een aangename toeristische bestemming. **December, januari en februari** zijn de koudste en droogste maanden, met een gemiddelde temperatuur die schommelt tussen 0 en 7 °C en een wisselende bewolking. Soms kan er op de Alster geschaatst worden. Vanaf **april-mei** stijgen de temperaturen,

zodat de lente de aangenaamste periode is om de stad te bezoeken.

De **zomer** (juli en augustus) is het **toeristisch hoogseizoen** met tal van activiteiten in de openlucht. De temperaturen stijgen dan tot boven 25 °C. Het kan dan vaak onwederen.

In de **herfst** worden heel wat festivals georganiseerd. De temperaturen dalen weer vanaf november.

Toeristische informatie

WEBSITES

Hamburg Tourismus – www.hamburg-travel.com. Website van het Toeristenbureau met heel wat informatie in het Engels.

www.hamburg.com – De officiële website van de stad Hamburg, in het Engels.

www.germany.travel – Website van het nationale Duitse Toeristenbureau. Artikelen over de stad vroeger en nu.

www.spiegel.de/international – Internationale bladzijden in het Engels van het Duitse dagblad *Der Spiegel*.

www.thelocal.de – Engelse website over de actuele zaken.

Voor voetballiefhebbers:

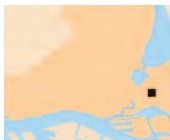
www.fcstpauli.com – Alles wat u moet weten over FC St. Pauli in het Engels.

www.duhsv.de – Alle informatie over HSV in het Engels.

Verzekering

Zorg voor een Europese ziekteverzekering- of ziekenfondskaart. U kunt deze aanvragen bij uw ziekenfonds, minstens twee weken voor vertrek.

ALTSTADT ★★

De 'oude stad' werd na de brand van 1842 en de bombardementen van 1943 volledig heropgebouwd en is dus niet echt 'oud'. Enkele overblijfselen van de vroegere stad, aan de rand van het sprookjesachtige Alstermeer, staan zij met de mooiste musea van Hamburg. De ranke torenspitsen van de kerken torenen hoog boven de shoppingtempels uit. De architectuur is heterogeen, het geheel eerder harmonieus. Een aanhoudende stroom voorbijgangers gidst u door het mozaïek van microwijken met elk een heel eigen sfeer.

► **Bereikbaarheid:** de stations Jungfernstieg (in het westen) en Hauptbahnhof (in het oosten) vormen de toegang tot de wijk, die u gemakkelijk te voet doorkruist.

Detailkaart van de wijk blz. 32-33. Uitneembare vouwkaart F5-7 GH5-6.

► **Aanraders:** vermijd dit stadsdeel op zondag, omdat het er dan verlaten bij ligt.

📍 'De beste adressen', blz. 72, 80, 85, 92 en 97.

28

Rathausmarkt ★

Vouwkaart F6

Dit uitgestrekte, rechthoekige plein werd na de verwoestende brand van 1842 die de hele stad vernielde heraangelegd. Het **Stadhuisplein** ligt op de kruising van de Altstadt, het historische centrum, de Neustadt en de Binnenalster. U bevindt zich hier dus in het hart van de stad. Het plein is voorbehouden aan voetgangers en meeuwen, wordt in het oog gehouden door het standbeeld van de dichter Heinrich Heine, en straalt nog steeds de sfeer uit zoals de stadsbestuurders van toen dat wilden, naar het model van het overbekende San Marcoplein in Venetië. Vandaar de aanwezigheid van een 112 m hoge campanile en de uitgesproken neorenaissancestijl van het **Rathaus**★ (stadhuis), ontworpen door Martin Haller. Het stadhuis werd in 1897 gebouwd op moerasgrond, zodat

vierduizend heipalen nodig waren om de stabiliteit van het gebouw te waarborgen. Binnen telt het gebouw niet minder dan 647 vertrekken, waaronder de immense feestzaal en enkele staatsievertrekken op de eerste etage. Op het binnenplein staat een mooie fontein van Hygieia, de godin van de gezondheid.

📍 Op verzoek worden er rondleidingen in het Engels en het Frans georganiseerd (☎ 040 428 31 24 of 040 42831 2064 - ♿ - vertrek om het uur van 11.00 u tot 16.00 u (10.00-17.00 u op za., 10.00-16.00 u op zo.) - € 5). Op de hoek van het kanaal en het **Bucerius Kunstforum**, een neoklassiek gebouw waar geregeld wisselende tentoonstellingen van uitstekende kwaliteit georganiseerd worden (☎ 040 3609 960 - www.buceriuskunstforum.de - 11.00-19.00 u, do. 21.00 u - € 9, ma. € 6), ligt de **Schleusenbrücke**: ze vormt een geheel

De Rathausmarkt vanuit de lucht: dit is het hart van de stad. © Juergen Sack/iStock

DE ALSTER ★★★: EEN RIVIER DIE UITGROEIDE TOT MEER

*De dubbele blauwe vlek op de plattegrond van de stad valt meteen op! Dit kunstmeer wordt gevoed door de Alster, een zijrivier van de Elbe, en is sinds de bouw van de versterkingen in de 17de eeuw opgedeeld in twee stukken: de kleine **Binnenalster** en de grote **Außenalster**. Het eerste meer ligt bij het centrum en geniet mee van de drukte van de binnenstad. Op het tweede meer, dat meer noordwaarts ligt, kan worden gezeild en geroeid, en dat midden in de stad. Langs de oevers met bomen staan prestigieuze paleizen (Vier Jahreszeiten, Atlantic Kempiski) en liggen de zetels van rederijen, waarvan de vlaggen trots wapperen in de wind. Langs de westelijke oever van de Außenalster ontwaart u de daken van de mooie Rothenbaum-villa's (📍 blz. 61). Een pad van acht kilometer zorgt ervoor dat u rond het meer kunt wandelen of fietsen. De **Lombardsbrücke**, de brug die beide meren scheidt, biedt een prachtig **uitzicht★★** (zowel overdag als 's nachts) op het indrukwekkende plaatje, gevormd door de vijf meer dan 100 m hoge torens van de voornaamste kerken en de klokkentoren van het stadhuis.*

Ook kunnen er rondvaarten worden gemaakt op de kanalen van de Alster, waar villa's en opmerkelijk goed onderhouden parken en ongerepte oevers elkaar afwisselen, evenals op de kanalen van de Altstadt en de haven (dankzij twee sluisen is het havengebied vanaf de Binnenalster te bereiken).

Rondvaarten – ☎ 040 35 74 240 - www.alstertouristik.de. Rondvaart op het meer (1 uur) - vertrek aan de steiger van de Jungfernstieg (F5) - april-okt. 10.00-18.00 u iedere 30 min. (okt.: 10.00 u, dan tussen 11.00 u en 16.00 u iedere 30 min. en om 17.00 u) - € 16; nov.-maart om 10.30 u, 12.00 u, 13.30 u en 15.00 u (nov.-dec., ook om 16.00 u, 16.30 u, 17.30 u, 18.00 u) - € 15.

Alsterkreuzfahrt (Hop on-hop off) - 9 haltes tot de wijk Eppendorf - begin april tot eind sept.: 10.15-17.15 u, om het uur - € 3 per halte, € 15 voor een dagticket.

met de sluis die het waterniveau in de Alster regelt en overspant de Alsterfleet, een overblijfsel van het voor het oude Hamburg zo kenmerkende grachtenstelsel. Bij het begin van de brug verrijst de hoge zuil van het monument voor de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog, dat gebeeldhouwd werd door Ernst Barlach. Onder de Alsterarkaden ertegenover kunt u de elegante etalages van chique winkels bekijken.

Achter het stadhuis ligt een gebouw in klassieke stijl, ingehuldigd in 1841, dat onderdak biedt aan de **Handelskammer Hamburg** (Kamer van Koophandel van Hamburg – Adolphsplatz 1 - ☎ 040 300 51 701 - ma.-do. 8.30-16.30 u, vr. tot 15.00 u - rondleiding met audiogids). Doorkruis de grote zaal van de handelsbeurs (de grootste van het land) en ga naar de Marktzaal met schaalmodellen van boten uit de 17de eeuw.

Op de zuidelijke oever van de Binnenalster vindt u de aanlegsteigers van de rondvaartboten op de Alster. Inschepen kan aan de Jungfernstieg, de straat die de Altstadt met de Neustadt verbindt.

Alsterarkaden en de luxewijk

Vouwkart F5-6 – of **Jungfernstieg.**

Deze **witte bogen**, die meteen doen denken aan de Middellandse Zee, werden ontworpen tijdens de reconstructie die plaatsvond na de brand van 1842. Ze volgen de loop van de Kleine Alster en de Alsterfleet, die het noordelijke deel van de Neustadt aankondigt (blz. 41), de wijk van de luxewinkels. Alle grote merken – en vele andere – zijn vertegenwoordigd tussen **Neuer Wall** en **Gänsemarkt**, in tal van galerijen en passages met wisselende aanblik. Baksteenrood in de **Hanseviertel**, neo-antiek chic in de **Kaisergalerie**, strak wit bij het **Kaufmannshaus**... Hier en daar liggen cafés en bistro's, soms langs het water, ideaal voor een pauze en om te zien of gezien te worden.

Aan Große Bleichen, op nr. 30, ligt de **Alte Post** (voormalige post, 1847), die net als de Alsterarkaden werd ontworpen door de Hamburgse architect Alexis de Chateauneuf (1799-1853). Ook hier doet de campanile meteen denken aan Venetië.

Jungfernstieg ★

Vouwkart F5 – of **Jungfernstieg.** Dit is wellicht uw eerste kennismaking met de **Alster★★★**. Deze straat werd aangelegd in de 17de eeuw en is omgeven door prestigieuze gebouwen (die nu onderdak bieden aan grote luxemerken). In de 19de eeuw diende de straat als promenade voor de jongedames uit de beau monde. Hij ziet uit op de Binnenalster en vormt zo een licht hellend **plein met trappen**, waar het heerlijk kuieren is of waar u kunt genieten van het uitzicht over het

UIT ETEN

De stad telt heel wat restaurants die een lokale of internationale keuken serveren en toegankelijk zijn voor ieders beurs. Weet dat de meeste 's middags een voordelig lunchmenu of een dagschotel serveren (*Mittagessen*). 's Avonds liggen de prijzen hoger voor een meer uitgebreide maaltijd.

☞ Denk eraan 's avonds te reserveren, vooral in de meest populaire restaurants.

🕒 'Aan tafel!', blz. 117.

📍 *Onderstaande adressen vindt u terug op de uitneembare vouwkaart aan de binnenzijde van het omslag; zoek het overeenkomstige nummer (bv. 1). De aanwijzingen in het rood verwijzen eveneens naar deze kaart. Sommige adressen staan ook aangegeven op de detailkaart van het centrum.*

Altstadt

GOEDKOOPT

11 Daniel Wischer – F6 - *Große Johannisstraße 3* - 📍 *Rathaus* - ☎ *040 36091988* - *www.danielwischer.de* - *dag. behalve zo. 11.00-22.00 u - gerechten € 8,90/16,90.* Het meest centrale adres van dit bekende Hamburgse merk is ideaal om kennis te maken met de specialiteiten van de Hanzestad. In de buurt van het stadhuis kiest u in een geslaagd, modern interieur (hout, baksteen en metaal) een van de visspecialiteiten (haring in diverse bereidingen, gepaneerde schol, kabeljauw, tonijn...) of voor de beroemde *Labskaus*. De gerechten, stuk voor stuk

heerlijk bereid, verlaten de open keuken in sneltreinvaart. De bijgerechten – zoals aardappelen met spekreepjes – worden geserveerd in de juiste porties. Ratsherrn-bier, Alsterwasser en Fritz-Kola vervolledigen deze introductie in de geneugten van de Hamburgse keuken.

14 Bona'me – G6 - *Burchardstraße 17* - 📍 *Meßberg* - ☎ *040 32870170* - *www.bona-me.de* - *10.00-24.00 u.*

Dit restaurant (van een kleine, Duitse keten) met een industrieel-chique inrichting, gelegen in de wijk Kontorhausviertel en niet ver van de drukte en de bedrijfspanden van de Mönckebergstraße, serveert Turkse (en mediterrane) gerechten van uitstekende kwaliteit. Kleurrijk, ruime porties, kruidig en een ruim aanbod voor vegetariërs, en steevast voor minder dan € 10. Het is dan ook niet te verwonderen dat de werknemers uit de buurt hier graag komen. Oosters ontbijt (10.00-12.00 u, tot 14.00 u op za. en zo.).

15 Green Lovers – F6 - *Kleine Johannisstraße 8* - 📍 *Rathaus* - ☎ *040 66871133* - *www.greenlovers.de* - *ma.-vr. 8.30-19.00 u; za. 11.30-19.00 u - salades € 7/9; soep € 3,90/5,90.* Hebt u op uw tocht door de stad trek in iets kleins, maar wilt u niet te veel tijd verliezen, noch te veel calorieën innemen, dan is dit de geschikte plek. De soepen worden geserveerd in grote porties en zijn goed gekruid, de kleurrijke salades en panini zullen de ergste honger stillen. Om ter

plaatse te eten of mee te nemen.

5 Gröninger Haus – F6 - Willy-Brandt Straße 47 - **U** Meßberg - ☎ 040 570 105 100 - www.groeninger-hamburg.de - ♿ - za.middag en zo.middag gesl. - reserv. aanbevolen - € 12/20 (dagschotel 's middags vanaf € 6,50). Dit huis aan de binnendijk bestaat al sinds 1260 en is het oudste hotel van de stad. Het huidige Gröninger Haus omvat de Gröniger Braukeller, de Anno 1750 en het Brauhaus Hanseat. Hoofdgerechten met bier dat ter plaatse gebrouwen werd.

DOORSNEEPRIJS

6 Café Paris – F6 - Rathausstraße 4 - **U** Rathaus - ☎ 040 32527777 - www.cafeparis.net - 9.00-23.00 u, za. en zo. 9.30-23.30 u - € 20/26. Fraaie brasserie met glas-in-loodramen rond de thema's handel en scheepvaart. De voornamelijk Franse kaart is weliswaar beperkt, maar weet te overtuigen: bouillabaisse, tartaar, pannenkoeken met kruiden en warme Chavignol, koude soep met komkommer en zalm... U kunt de hele dag door genieten van het interieur bij een lekker kopje koffie.

29 Trific – F6 - Holzbrücke 7 - **U** Rödingsmarkt - ☎ 040 41919046 - www.trific.de - ma.-vr. 12.00-15.00 u en ma.-za. vanaf 18.00 u; zo. gesl. - menu € 18 (lunch)/€ 43; gerechten € 35/51. Een centraal gelegen en druk bezocht adres, verspreid over twee etages: op de benedenverdieping bieden de grote glaspartijen uitzicht op het kanaal Nikolaifleet en in de kelderverdieping werd een gezellige bar ondergebracht. Smaakvolle keuken zonder veel poes-pas. Aanrader is de steak tartaar van Holstein-rund en een emulsie van look

of de klassieke gebraden kip.

WAT MEER LUXE

19 Tschebull – G6 - Mönckebergstraße 7 - **U** Mönckebergstraße - ☎ 040 32964796 - www.tschebull.de - ma.-za. 12.00-1.00 u (keuken 12.00-15.30 u en 17.30-21.00 u door de week; doorlopend op za.) - menu € 30 (lunch)/€ 32; gerechten € 36/69. Midden in de selecte en elegante Leventhaus-passage ontdekt u een klein stukje Oostenrijk! De uitbater, Alexander Tschebull, is afkomstig uit Karinthië. Wij bevelen vooral de klassiekers aan, zoals de runderfilet of de goulash, maar ook de modernere gerechten zoals skrei met puree en kappertjes, rammenas en witte uitjes.

25 Die Bank – F5 - Hohe Bleichen 17 - **U** Gänsemarkt of Jungfernstieg - ☎ 040 2380030 - www.diebank-brasserie.de - ma.-za. 12.00-16.30 u, 17.30-22.30 u (de bar is doorlopend geopend), 's avonds reserv. aanbevolen - menu € 29 (lunch)/€ 65; gerechten € 42/69. Dit trendy restaurant is ondergebracht in een voormalig bankgebouw dat in 1897 opgetrokken werd. Tussen de elegante zuilen, in mooie lederen fauteuils, aan de toog, rond een tafeltje of op het 'hangend' terras kunt u proeven van een lekkere internationale keuken met mediterrane gerechten en klassiekers met een Aziatisch tintje.

Neustadt

GOEDKOOP

10 Karlsons – E6 - Alter Steinweg 10 - **S** Stadthausbrücke - ☎ 040 525 982 33 - www.karlsons.de - ma.-vr. 9.00-16.00 u, za.-zo.

VAN OUDSHER EEN WELVARENDE STAD

Hamburg werd voor en door de handel over water gevormd en tracht sinds de 9de eeuw verder te groeien, ondanks oorlogen, verschillende verbonden, epidemieën en rampen (🕒 blz. 104). Dankzij zijn aanpassingsvermogen, innovatiedrang en dynamiek gaat het deze stadstaat sinds eeuwen voor de wind.

Een sterk begin

106

Opgravingswerken hebben aangetoond dat hier al in het stenen tijdperk jagers aan het werk waren en legden resten van Keltische of Saksische nederzettingen bloot. Maar de echte oorsprong van de stad situeert zich rond 910 toen **Karel de Grote** opdracht gaf tot de bouw van een kerk en een indrukwekkend fort aan de samenloop van de Alster en de Elbe. De plaats kreeg de naam **Hammaburg**, een woord van Saksische oorsprong dat verwijst naar een moerasachtig grasveld. Het fort en bijbehorende bisdom werden het bruggenhoofd van de **kerstening** van de Scandinavische polytheïstische regio, onder leiding van Lodewijk de Vrome en de benedictijner monnik Ansgar. Het fort trok kooplieden aan en al snel ontstond een situatie waarbij de kerk en de kooplieden zich het bestuur over Hamburg wilden toe-eigenen, een strijd die eeuwenlang zou voortduren. Vikingen en Abodriten plunderden achtereenvolgens Hammaburg. In 1072

werd het bisdom overgebracht naar Bremen. De stad kreeg meer autonomie en ontwikkelde zich als **economisch centrum** van een regio waar de kerstening nog volop gaande was. Kerken, omwallingen en paleizen schoten uit de grond. De adel (Huis Billung), die zich wilde afzetten tegen de religieuze macht, liet een nieuwe wijk bouwen. Ze werden in 1111 opgevolgd door de **graven van Schauenburg**, die de stad moderniseerden.

1189 vormde het grote keerpunt: keizer **Frederik Barbarossa** (1122-1190) kende Hamburg een **handvest van vrije stad** toe. Hierdoor kon de stad handel drijven langs de Elbe en de Noordzee. De haven werd officieel in gebruik genomen en de Hamburgers richtten zich volledig op de handel en het produceren van goederen. De Denen veroverden de stad vanaf 1201. Adolf IV van Schauenburg verdreef ze in 1227 en nam het bestuur over. Hij liet gildes toe, waardoor de handel met het buitenland een boost kreeg en de welvaart van Hamburg groeide. De stad zag alsmear meer kerken en herbergen verrijzen. Alles stond klaar voor het politieke en handelsavontuur van de **Hanze** (🕒 blz. 111).

Niet te stoppen

Ondanks een pestepidemie (1350), piraten, de eeuwige concurrentie met

zijn rivaal Bremen, de strijd om het behoud van privileges en de terugkeer van de Denen na de dood van de laatste graaf van Schauenburg (1458) groeide Hamburg als Hanzestad. Dankzij de Reichstag van Augsburg werd Hamburg een **vrije rijksstad** (1510). De stad bekeerde zich tot het protestantisme, sticht een beurs en een bank (1619), bedacht de zeetransportverzekering, breidde zich sterk uit, bouwde machtige omwallingen en hield zich afzijdig van de Dertigjarige Oorlog. Hij richtte scholen en academies op, opende een opera (1678) en verspreidde een invloedrijk dagblad (*Hamburgische Correspondent*) over het hele continent. Het einde van de Hanse (1669) had geen invloed op de dynamiek van de stad die inmiddels handel dreef met vijf werelddelen. De welvaart duurde voort tot het begin van de 19de eeuw. De intussen kosmopolitische stad telde 100.000 inwoners, toen de Franse troepen, die aan de basis lagen van de teloorgang van het Heilige Roomse Rijk, een blokkade oprichtten om de Engelse troepen tegen te houden (1806). De haven van Hamburg werd bezet en kende een periode van verval.

Vrij en modern

Na de val van Napoleon onderging de **haven** (📍 blz. 108) een sterke ontwikkeling. Deze economische troef zorgde ervoor dat de stad zich verder ontwikkelde als **Vrije en Hanzestad** binnen de Duitse Confederatie (1815) en daarna het Duitse Keizerrijk (1871). Op 5 mei 1842 brak **brand** uit in een sigarenfabriek in de Deichstraße. Pas drie dagen later werd het vuur geblust,

nadat 30% van de stad was verwoest en 20.000 inwoners dakloos werden. Dit was het startpunt voor de modernisering van de stad: bruggen, tramlijnen (1866), spoorwegen (verbinding met Parijs in 1872), telefoon (1882), metro (1912), universiteit (1919)... en een miljoen inwoners in 1910! En ook al zorgde de Eerste Wereldoorlog voor een verpaupering van de stad, toch draaide de economie al snel weer op volle toeren!

Heropleving

Met de machtsovername door de nazi's in 1933 beleefde Hamburg dezelfde tragedies als de rest van het land: verdeeldheid, deportatie van de joden (20.000 personen), bouw van een concentratiekamp in Neuengamme, deelname aan de oorlog. Tussen 25 juli en 3 augustus 1943 werden bij lucht-aanvallen in het kader van **Operation Gomorrha** zowel de haven als een groot deel van de stad verwoest, met als gevolg 45.000 doden. Na de wapenstilstand werd Hamburg bezet door de Britten en werd het **een van de 16 Länder** van de BRD. Op 17 februari 1962 werd de stroom van de Elbe tijdens een storm onderbroken, waardoor zestig dijken braken en de stad overstroomde. **Helmut Schmidt** werd geloofd om zijn inzet tijdens deze crisis en werd tussen 1974 en 1982 bondskanselier. Hamburg verrees opnieuw uit zijn as. De stad schatte het succes van containervervoer goed in en groeide uit tot een cultureel en mediageniek centrum. De stad bruist van de ideeën en is tegenwoordig een 'modelstad', groen, open, hip en waar het aangenaam wonen is. En bovenal welvend!

Vertaling	Valérie Maes
Omslagontwerp	Keppie & Keppie
Omslagfoto	Foto-Select/Shutterstock.com
Ontwerp binnenwerk	Keppie & Keppie
Oorspronkelijke titel	Le Guide Vert Hamburg Week-end
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Directie	Philippe Orain
Uitgevers	Luc Decoudin (Michelin), Lieven Defour (Lannoo)
Redactie	Delphine Berbigier, Mo Boukhelif, Mélanie Cornière, Luc Decoudin, Aude Flicoteaux, Annabelle Georgen, Laurent Gontier, Serge Guillot, Anne-Claire Juramie, Philippe Longin, Jean-Charles Pharamond, Elise Pinsolle, Christian Rault, Thomas Scheufler, François Sichet, Philippe Vouillon
Cartografie	Claire Chaudat, Cristian Constantin, Iulia-Elena Costache, Thierry Lemasson, Alain Robert, Costina-Ionela Tarcea Stadskaarten: © MICHELIN en © 2006-2017 TomTom. This material is proprietary and the subject of copyright protection, database right protection and other intellectual property rights owned by TomTom or its suppliers. The use of this material is subject to the terms of a license agreement. Any unauthorized copying or disclosure of this material will lead to criminal and civil liabilities.
Met dank aan	Wiebke Eckmann, Audrey Gibouin, Guido Neumann (Hamburg Tourism), Till Palme

© Cartografie: Michelin

© Nederlandse tekst: Uitgeverij Lannoo, nv, Tiel, 2019

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezienswaardigheden, internetadressen...) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld. Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres	De Groene Reisgids Uitgeverij Lannoo Kasteelstraat 97 B-8700 Tiel degroenereisgids@lannoo.be	De Groene Reisgids Uitgeverij Terra Lannoo bv Postbus 23202 1100 DS Amsterdam Zuid-Oost info@terralannoo.nl
---------------------	--	---

www.lannoo.com

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudig en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

D/2019/45/216 - NUR 512 - ISBN 978-94-014-5719-4